

Lapsen koulukieltäytyminen vanhempien kokemana

Tämä tutkimuskuvaukseen esittelee Petra Vesurin käynnissä olevaa väitöstutkimusta, jossa selvitetään koulukieltäytymisen vaikutuksia vanhemmuuteen ja vanhemmuustoimijuuteen sekä mahdollisuuksia tukea koulukieltäytyvien lasten vanhempia vertaistuen avulla. Lasten ja nuorten koulupoissaolot ja kouluikämyttömyys ovat merkittävä ja kasvava haaste niin oppilaalle itselleen, hänen perheelleen, koulumaailmalle kuin koko yhteiskunnalle. Aiemmassa koulupoissaolojen ja koulukieltäytymisen tutkimuksessa ei ole keskitytty vanhempien kokemukseen eikä vanhempien vertaistukea ole aiemmin tutkittu koulukieltäytymisen yhteydessä. Tämän tutkimuksen tuloksia tullaan esittelemään vuosina 2025–2027.

Teksti Petra Vesuri

Termit ilmiön ympärillä

Lasten ja nuorten koulupoissaolot ovat ajankohtainen ja keskustelua herättävä ilmiö. Vuonna 2023 voimaan tullut Perusopetuslain muutos velvoittaa kuntia ennaltaehkäisemään sekä suunnitelmallisesti puuttumaan oppilaan poissaoloihin. Nyt kehitettävien poissaoloihin puuttumisen mallien rantauduttua kouluarkeen tullaan keskustelua koulupoissaoloista todennäköisesti käymään perusopetuksen piirissä laajalti.

Koulupoissaoloja voidaan luokitella tieteenalasta, taustasyystä sekä tutkijan käyttämästä termistöstä ja kielestä riippuen hyvin monin eri tavoin. Termit ovat eläneet ja muuttuneet vuosien ja vuosikymmenten varrella (Heyne ym., 2019). Ilmiön moniulotteisuuteen voi tutustua esimerkiksi tuoreen suomenkielisen ”Poissa porukasta” -teoksen avulla, jossa avataan ansiokkaasti koulupoissaoloihin liittyviä käsitteitä (Virtanen & Pelkonen, 2023).

Omassa tutkimuksessani käytän termiä koulukieltäytyminen, englanniksi ”school refusal” (Kearney, 2002; Pelkonen & Virtanen, 2021). Käsitteenä koulukieltäytyminen viittaa tilanteeseen, jossa lapsella tai nuorella on vaikeuksia mennä kouluun tai olla läsnä koulussa koko päivää (Heyne ym., 2019). Koulukieltäytyminen-termiä käytetään kuvaamaan tilannetta, jossa lapsi tai nuori haluaisi käydä koulua ja hänen vanhempansa pyrkivät mahdollistamaan lapsensa koulunkäynnin. Koulukieltäytyminen on monitahoinen ilmiö. Siihen liittyy usein lapsen tai nuoren ahdistus- ja masennusoireilua, oppimisvaikeuksia ja sosiaalisten tilanteiden haasteita. Koulukieltäytymistä ei

tule sekoittaa pinnaamiseen tai lintsaimiseen.

Tutkimuskuvauks

Tavoitteena tässä väitöstutkimuksessa on tuoda näkyväksi vanhempien näkökulma lastensa koulukieltäytymiseen. Tutkimuksessa tuotetun tiedon ja ymmärryksen avulla on mahdollista suunnitella kohdennettua tukea sekä sen myötä pyrkiä vähentämään koulukieltäytymisestä aiheutuvia poissaoloja. Tutkimuksessani haastattelin koulukieltäytyvien lasten ja nuorten vanhempia sekä tallensin heidän vertaistukiryhmässä käymiään keskusteluja.

Toteuttamani haastattelut ovat olleet erittäin antoisia ja samalla ne ovat koskettaneet minua tutkijana. Esiin on noussut vahvasti vanhempien kokema keinottomuus, toivottomuus, epätoivo ja suru. Ensituntuma haastattelujen jälkeen on, että vanhemmat ovat tehneet kaikkensa. He ovat yrittäneet hyvällä ja pahalla. He ovat puhuneet kauniisti, neuvotelleet, perustelleet, lahjoneet, uhkailleet, kiristäneet, karjuneet, kantaneet ja raahanneet lapsiaan väkisin koulun. Perheet ovat tehneet erilaisia ratkaisuja sovittaakseen yhteen vanhempien työ- ja perhe-elämän. Vanhemmat kertoivat, kuinka he ovat sinitelleet oman jaksamisensa ääri rajoilla ja välillä jopa ylikin. Vanhemmat ovat sanoittaneet ahdistusta, masennusta, uupumista, työkyvyttömyyttä ja jopa itsetuhoisia ajatuksia. Osalla heistä tilanne on jatkunut erityisen haastavana kuukausia, suurimmalla osalla useita vuosia. Joissain perheissä tilanne koskettaa useampaa lasta. Perheen näkökulmasta tilanne vaikuttaa kaikkien

elämään: sisarusten, puolison, ystävien ja sukulaisten. Vanhemmat ovat kulke-
neet koulukieltäytyvän lapsensa van-
hemmuudessa erilaisia reittejä, mutta
poluista on kuitenkin löydettävissä yh-
teneväisyyksiä. Koulukieltäytymises-
tä näyttäisi olevan vaiherikas ja joskus

pitkäkin matka takaisin koulunkäyn-
tiin. Haastateltavien kertomuksista on
kuitenkin kuultavissa toivoa, uskoa tu-
lemaan, ratkaisun avaimia ja kehittämi-
sehdotuksia niin kanssavanhemmille,
kouluille kuin laajemmin yhteiskunnal-
le.

Lähteet

Heyne, D., Gren-Landell, M., Melvin, G. & Gentle-Genitty, C. (2018). Differentiation Between School Attendance Problems: Why and How? *Cognitive and Behavioral Practice*, 26(1), 8. <https://doi.org/10.1016/j.cbpra.2018.03.006>

Kearney, C. A. (2002). Identifying the function of school refusal behavior: A revision of the School Refusal Assessment Scale. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 24(4), 235–245. <https://doi.org/10.1023/A:1020774932043>

Pelkonen, J. & Virtanen, T. (2021). Nuorten koulupoissaolot—Kurkistus koulupoissaolokäsitteisiin ja -tekijöihin sekä tukitoimiin. *Oppimisen ja oppimisvaikeuksien erityislehti*, 31(1), 68–77.

Virtanen, T. & Pelkonen, J. (2023). *Poissa porukasta: Vahvista kouluun kiinnittymistä ja puutu poissaoloihin*. PS-kustannus.

Kirjoittaja

Petra Vesuri
KM, väitöskirjatutkija
Jyväskylän yliopisto
petra.j.vesuri@student.jyu.fi

Kirjoittajan kuva: A. Säämänen.